MALTA

QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta tas-27 ta' Jannar, 2005

Citazzjoni Numru. 645/2003

Luciano Grima

vs

Dr. Leslie Cuschieri u l-P.L. Liliana Buhagiar li b' digriet tas-7 ta' Lulju 2003 gew nominati bhala kuraturi deputati sabiex jirrapprezentaw lill-assenti Diane Galea
Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 25 ta' Gunju 2003 a fol. 1 tal-process fejn gie premess:-

Illi l-partijiet izzewgu fit-12 ta' Ottubru tas-sena elf disa' mija u sitta u disghin (1996) u minn dan iz-zwieg ma twieldux tfal;

Illi l-kontendenti ilhom legalment separati minn xulxin mit-23 ta’ Frar tas-sena elf disa’ mija u disa’ u disghin (1999) meta kien sar kuntratt pubbliku quddiem in-Nutar Dottor Rachel Busuttil sabiex jirregola s-separazzjoni bejn il-partijiet;

Illi l-konvenuta tat il-kunsens taghha ghal dan iz-zwieg taht effett ta’ biza’;

Illi l-kunsens tal-konvenuta ghal dan iz-zwieg kien vizzjat b’ difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju tal-hajja mizzewga u fuq id-drittijiet u dmirijiet essenzjali tal-istess hajja mizzewga;

Illi minhabba anomalija piskologika serja da parti tal-konvenuta, kien impossibbli ghaliha illi taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg taghha;

Illi l-konvnenuta, ghar-ragunijiet li trid il-ligi, ma kellhiex rieda bizzejjed sabiex tohloq il-kunsens ghaz-zwieg;

Illi l-istess attur talab lil din il-Qorti sabiex ghar-ragunijiet premessi;

1. Tiddeciedi u tiddikjara illi z-zwieg tal-kontendenti tat-12 ta’ Ottubru 1996 huwa null u bla effett ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi;

Bl-ispejjez kollha kontra l-konvenuta li hija minn issa ngunta in subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici, il-lista tax-xhieda u l-elenku tad-dokumenti a fol. 3 u 4 tal-process.

Rat ir-rikors tal-attur Luciano Grima, datat 25 ta’ Gunju 2003, fejn talab bir-rispett illi din il-Qorti joghgobha tappunta kuraturi deputati sabiex jirrapprezentaw lill-assenti Diane Galea fl-atti tac-citazzjoni hawn fuq imsemmija w atti ohra relattivi u sussegwenti.

Rat id-digriet datat 26 ta’ Gunju 2003, fejn il-Qorti ordnat il-hrug tas-soliti bandi.

Rat id-digriet datat 7 ta' Lulju 2003, fejn il-Qorti nnominat lil Dr. Leslie Cuschieri u lil P.L. Liliana Buhagiar bhala kuraturi ghall-finijiet kollha tal-ligi.

Rat id-digriet tal-affidavit moghti fit-28 ta' Awissu 2003, fejn il-Qorti ppreffiggiet lill-partijiet sittin (60) gurnata sabiex jipprezentaw il-provi kollha li jistghu permezz tal-procedura tal-affidavit.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet ta' Dottor Leslie Cuschieri u l-P.L. Liliana Buhagiar, datata 6 ta' Novembru 2003, a fol. 23, fejn ecepew bir-rispett:-

1. Illi b' digriet tas-7 ta' Lujlu 2003 huma gew nominati kuraturi deputati biex jirrapprezentaw lill-assenti Diane Galea;

2. Illi huma m' ghandhomx mezz kif jikkomunikaw mal-persuna minnhom rapprezentata u ghalhekk m' humiex edotti mill-fatti tal-kaz odjern;

3. Illi ghalhekk huma jirrizervaw li jeccepixxu ulterjorment.

Rat id-dikjarazzjoni tal-konvenuti *nomine* u l-lista tax-xhieda a fol. 23 tal-process.

Rat il-verbal datat 13 ta' Novembru 2003, fejn gie konfermat id-digriet ta' l-affidavit u l-Qorti nnominat lil Dr. Paul Farrugia bhala Assistent Gudizzjarju biex jiffissa zewg seduti ghal konkluzjoni tal-provi tal-partijiet.

Rat in-nota tal-attur datata 14 ta' Jannar 2004, a fol 27 li permezz taghha prezenta l-affidavit tieghu, ta' ommu Mary Grima u ta' missieru Joseph Grima.

Rat il-verbal datat 6 ta' Mejju 2004, fejn Dr. Lara Lanfranco ghall-attur informat lill-Qorti li l-provi jinsabu maghluqa. Il-kawza giet differita ghas-sentenza ghas-27 ta' Jannar 2004.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat il-provi kollha prodotti.

Rat l-atti kollha tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

i) PROVI PRODOTTI.

Rat l-affidavit tal-attur **Luciano Grima** li jinsab a fol. 28 a fol. 29 tal-process. Rat ukoll l-affidavit ta' omm l-attur **Mary Grima** u missier l-attur **Joseph Grima,** li gew prezentati permezz ta' nota tal-attur, datata 14 ta' Jannar 2004 u jinsabu minn fol. 30 sa fol. 32 tal-process u l-provi l-ohra kollha prodotti.

ii) PRINCIPJI LEGALI.

Illi l-attur qed jitlob li z-zwieg celebrat fit-18 ta' Jannar 1996 jigi dikjarat null u bla effett *ai termini* tas-**sub-incizi (a) u (d) tal-artikolu 19 (1) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta**.

Illi **l-artikolu 19 (1) (a) u (d) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** jinqraw hekk kif gej:-

Artikolu 19 (1*)* *"B'zieda mal-kazijiet fejn zwieg ikun null skond xi dispozizzjoni ohra ta' dan l-Att, iz-zwieg ikun null:-*

(a) *"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bi vjolenza, sew fizika sew morali, jew biza'";*

(d) *"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anolomija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg".*

Illi l-Qorti sejra tghaddi biex tezamina n-nullita’ taz-zwieg *o meno* taht dawn l-artikoli separatament, u fl-ewwel lok, taht **l-artikolu 19 (1) (a) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta’ Malta** li jghid illi z-zwieg ikun null jekk il-kunsens inkiseb bi vjolenza, sew fizika sew morali, jew biza’.

Illi din il-Qorti fil-kawza fl-ismijiet **“Lorenza *sive* Laura Muscat xebba Borg vs Av. Dr. Paul Micallef u P.L. John Privitera noe.”** (Prim’ Awla - 17 ta’ Frar 1988), qalet illi sabiex zwieg ikun invalidat fuq din il-premessa, u cjoe’ **artikolu 19 (1) (a)**, il-biza’ jrid jkun ta’ certu gravita’, pero’ jista’ jkun assolut jew relattiv. Il-biza’ tkun assoluta meta tkun tant gravi illi ggieghel bniedem normali jibza’ tant illi jidhol fiz-zwieg kontra l-volonta` tieghu. Ezempji ta’ dan hu meta jkun hemm theddid ta’ qtil. Il-biza’ tkun relattiva meta tkun tali li jekk imposta fuq persuna timida jirrizulta f’biza’ li hija relattivament gravi u dan ghaliex kollox jiddependi fuq il-karattru tal-istess persuna.

Illi fil-kaz **“Tanya Curmi vs Charles Curmi**, (Prim’Awla tal-Qorti Civili deciza fit-18 ta’ Mejju 1988), il-Qorti qalet illi *“in order to be considered as a vice of consent, regard must be had not only to the gravity of such fear, but also to the character and condition of the person subjected to the fear”.*

Illi pero’, kif isostnu l-awturi ***L. Wrenn***, u ***Brown R.*** *“there must also be some objective gravity that is at least prudently feared.”* Ghalkemm wiehed irid iqis biza’ b’mod soggettiv, ma jistax jigi minsi l-aspett oggettiv tal-gravita’ tal-biza’ li dejjem fl-ahhar mill-ahhar ghandu jittiehed bhala test decisiv.

Illi sabiex wiehed jasal ghal definizzjoni ta’ biza’ xieraq li wiehed jirreferi ghal dak li gie msemmi fid-decizjoni **“Mary Lourdes Spiteri vs Christian *sive* Cristino Spiteri”,** P.A. (F.D.) fis-6 ta’ Lulju 1993), fejn il-Qorti qalet hekk:-

“Ghal dak li jirrigwarda l-biza’ din tista’ tigi definita fi trepidazzjoni jew eccitament kbir fil-mohh li jigi kawzat minn xi ncident jew haga kemm ta’ dak il-hin, kemm minn haga li tista’ tigri fil-futur. Dan it-tahwid fil-mohh irid ikun

tali li jaffettwa l-mohh ta' min qieghed jaghti l-kunsens u li jaghtih biex jevita dak li qieghed jigrilu jew dak li jista' jigrilu".

Illi fil-kawza **"Josephine Drew xebba Cutajar vs Dr. Thomas Abela u P.L. Charles Vassallo noe."** (P.A. (F.D.) fit-12 ta' Marzu 1992), il-Qorti ddefiniet biza' bhala *"dik l-offiza li titwettaq kontra l-liberta', hekk li, precizament minhabba din il-biza', 'quis cogatur ad contrahendum matrimonium".*

Illi fis-sentenza **"Mary mart Gaetano Bilocca vs Gaetano Bilocca",** (P.A. (F.D. – 16 ta' Mejju 1990) il-Qorti qalet illi biza' hija *"the effect, which force, whether physical or moral, induces in the mind of the future spouse".*

Illi l-istess inghad fil-kawza **"Joseph D'Ugo vs Rita D'Ugo"** (P.A. (F.D.) – 28 ta' Gunju 1994), fejn il-Qorti qalet hekk:-

"Il-biza' tirrizulta minn tliet elementi. Fl-ewwel lok, trid tkun gravi; fit-tieni lok, il-persuna li qed jezercitaha jrid ikun kapaci, presumevolment li jesegwixxi dak li qed jhedded li jaghmel; u fit-tielet lok, il-biza' trid tkun il-mottiv principali ghaliex il-persuna tasal li tizzewweg, biex tevita l-konsegwenzi tat-theddid".

Illi l-attur issemmi wkoll l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** li jipprovdi li zwieg ikun null jekk *"vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg"*.

Illi b'difett serju ta' diskrezzjoni, il-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta' mmaturita' li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku. Li kieku l-legislatur irrikjeda maturita' shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. In-nuqqas ta' *discretio judicii* hu kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita' ta' parti jew ohra fiz-

zwieg li taghti l-kunsens liberu u xjenti taghha ghar-rabta taz-zwieg.

Illi kif jispjega ***Bersini***, id-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f'zewg elementi distinti izda konkorrenti u interdipendenti:-

"la piena avvertenza e il deliberato consenso….La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturita' di giudizio e la maturita' affettiva…. La maturita' di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all'atto da compiere, agli oblighi essenziali da assumersi e ai doveri cognugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturita' affettiva comporta generalmente quella adequata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotivita' che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volonta' e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo cosi' una mancanza di consenso libero (immaturita' affettiva) e ponderato (immaturita' di giudizio)" ***(Bersini. F.,*** **Il Diritto Canonico Matrimoniale (Torino, 1994)**, p. 97.)

Illi l-istess awtur ikompli jispjega li *"e necessaria la discrezione non tanto per l'atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazzione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l'eta prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrare, per qualsiasi motivo, la capacita' intellettiva e volitiva sopra descritta sia gravemente alterata o ad dirittura mancante, si dovra' ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio. "……..se il soggetto non e' in grado di superare (i) condizionamenti interiori, allora si dira' che la scelta di lui*

non e stata libera; In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe' col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica societa' coniugale, sia nei rigwardi dell' altra parte sia nei rigwardi della parole" ***(Pompedda, MF.,*** **Incapacita' di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento (Bologna, 1991)**, pp. 231, 233).

Illi l-awtur ***Viladrich*** jispjega li:-

"The discretion of judgment refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offsprings" **(*Viladrich, P.J.*, Matrimonial Consent in Code of Cannon Law Annotated (Montreal, 1993*)***, *p. 686).*

Illi l-**artikolu 19 (1) (f)** wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta' Marzu 2000) **u "Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri"** (P.A. (RCP) 27 ta' Frar 2001) u a skans ta' ripetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi *inoltre* fis-sentenza **"Theresa Taguri nee Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe"** (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta' Novembru 1999) gie ritenut illi:-

"Fl-interpretazzjoni ta' dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti taghna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex neccesarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttament izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta' xi parti fil-perjodu mmedjatament qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens".

Illi tal-istess portata hija s-sentenza **"Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro"** (P.A. (RCP)

1 ta’ Frar 2001); **“Joseph Gabriel vs Dr. Georg Sapiano nomine”** (P.A. (RCP) 8 ta’ Novembru 2000); **“Carmen El Shimi gja Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi”** (P.A. (NA) 20 ta’ Gunju 2000); **“Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim”** (P.A. (NA) 31 ta’ Mejju 2000); **“Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli”** (P.A. (RCP) 4 ta’ April 2000) u **“Albert Grech vs Josette Grech”** (P.A. (RCP) 30 ta’ April 2002 Cit Nru 793/01/RCP), u **“Joseph Mizzi vs Pauline Mizzi”** (P.A. (RCP) 1 t’Ottubru 2002 Cit Nru 50/02/RCP).

(iii) APPREZZAMENT TAL-PROVI PRODOTTI.

Illi mill-provi prodotti jirrizulta li l-partijiet izzewgu fit-12 ta’ Ottubru 1996, u sseparaw legalment minn xulxin fit-23 ta’ Frar 1999. Jidher li minn meta ltaqghu l-istess partijiet qabdu relazzjoni intima mill-ewwel u l-attur jghid li l-konvenuta bdiet mill-ewwel tinsisti li ghandhom jizzewgu f’qasir zmien. Fil-fatt huma ltaqghu f’Dicembru 1995 u f’Ottubru 1996 izzewgu.

Illi mill-provi prodotti jidher car li hadd mill-partijiet ma’ ghamel preparamenti ta’ xejn ghall-hajja mizzewga, u dan mhux biss materjalment. Ma hemm l-ebda dubju li l-attur kien infattwat bil-konvenuta specjalment minhabba l-konfidenzi li kienet ittieh, li jidher li l-attur ma’ setghax jaghddi minghajrhom tant li ma jidhirx li ghamel xi opposizzjoni ghal proposta taghha sabiex jizzewgu f’qasir zmien, u certament li l-kunsens ta’ l-attur kien vizzjat abbazi ta’ l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255.**

Illi min-naha l-ohra l-konvenuta jidher li kellha intenzjoni wahda u cjoe’ li akkost ta’ kollox tizzewweg lill-attur sabiex tkun indipendenti mill-familja taghha, tant li wara li zzewget uriet bic-car, almenu mix-xhieda prodotti f’din il-kawza li ma’ riditx tghix bhala l-mara ta’ l-attur. Jidher li fil-fatt bejniethom kien hemm biss gibda fizika u xejn izjed u skond l-attur il-konvenuta spiccat telqet mid-dar u kellha relazzjoni ma’ persuna ohra w ukoll kellha tarbija. Ilum sfortunatament, almenu skond id-dettalji li rcieva l-kuratur deputat, i-konvenuta tinsab tiskonta piena karcerarja fit-Tunezija. Fuq kollox jidher li l-konvenuta qatt ma’ ried li

jkollha ulied mill-istess attur u dan espremietu kemm ma' l-attur u kemm mal-familjari tieghu. Ghalhekk il-kunsens taghha jirrizulta li kien vizzjat kemm abbazi ta' l-**artikolu 19 (1) (d) tal-kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

Illi certament li mill-provi prodotti ma' kien hemm ebda element ta' *consortium vitae* miz-zewg partijiet u r-relazzjoni ta' bejniethom kienet mibnija biss fuq gibda fizika u xejn izjed, tant li jista' jinghad li minhabba f'hekk ir-relazzjoni ta' bejniethom mill-ewwel sfaxxat proprju ghaliex ma' kien hemm l-ebda impenn minn naha u minn ohra.

Illi dwar l-**artikolu 19 (1) (a)** assolutament ma' hemm ebda prova.

III. KONKLUZJONI.

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-kuraturi deputati nkwantu l-istess huma b'xi mod inkompatibbli ma' dak hawn deciz, **tilqa' t-talba attrici biss fis-sens hawn premess** b'dan illi:-

1. Tiddeciedi u tiddikjara illi z-zwieg tal-kontendenti tat-12 ta' Ottubru 1996 huwa null u bla effett ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi u dan abbazi ta' l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** ghar-ragunijiet imputabbli liz-zewg partijiet;

Bl-ispejjez jinqasmu bin-nofs bejn il-partijiet b'dan li l-kuraturi deputati jithallsu skond il-ligi.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

-------------------------------TMIEM------------------------------